
MUSEU MARÍTIM DE MALLORCA

Pla de Direcció i Gerència del Consorci Museu Marítim de Mallorca

Client: Consorci del Museu Marítim de Mallorca

Autor: Albert Forés i Gómez

1 de juny de 2018

1. Consideracions preliminars	3
1.1. Què ha de ser un museu?	3
1.2 Què ha d'esdevenir el Museu Marítim de Mallorca?	3
1.3 Establiment de línies de col·laboració amb altres entitats de característiques similars	5
2. Interacció del museu amb l'entorn	7
3. Planificació a 5 anys	7
4. Programació a curt i mitjà termini	8
4.1 El conjunt de ses Voltes. El vaixell insígnia	9
4.1.1 Àrea de direcció, gestió i finances	11
4.1.2 Àrea de recerca i restauració	13
4.1.3 Àrea educativa i de mediació de públics	15
4.1.4 Àrea de comunicació	16
4.1.5 Àrea de biblioteca	17
4.1.6 Àrea de recepció i botiga	17
4.1.7 Àrea de cafè restaurant	18
4.2 Ramificació territorial	18
5. En resum	18

1. Consideracions preliminars

1.1. Què ha de ser un museu?

Avui dia els museus són o comencen a ser espais culturals de referència, no com a contenidors de l'alta cultura, sinó com a espais culturals. Són centres culturals capaços de generar diferents propostes entorn d'una o diverses col·leccions museístiques exposades a les seves sales i com a espais multidisciplinaris, acollidors de diferents manifestacions culturals produïdes pels mateixos museus o en col·laboració amb altres agents que els interpel·len.

Els museus capdavanters han deixat de ser mers espais de contemplació d'obres creades pels grans artistes o col·leccions d'objectes que evocuen societats passades. Han deixat de ser espais específics, monolítics, especialitzats en la contemplació de les diferents expressions humanes produïdes al llarg del temps. Els museus del segle XXI s'estan transformant en espais de creació, de generació de continguts, provocadors de diàleg i d'interacció amb els diferents entorns que els envolten, siguin aquests propers o distants; en espais interrelacionats, dels quals s'espera quelcom més que una caixa contenidora de coneixement estàtic.

Com a centres culturals han de ser capaços de generar dinàmiques amb l'entorn social que els acull i provocar aquest entorn per tal que interactuï amb l'espai cultural, en aquest cas el Museu Marítim de Mallorca i amb la societat que l'acull i el finança. Han de ser laboratoris d'experimentació i motors de canvi, els quals han de ser referents per a la creació, l'emprenedoria, l'educació i el desenvolupament de dinàmiques comunicatives que contribueixin a obrir les seves col·leccions i propostes a l'enriquiment social i econòmic del territori on s'implanten.

Aquests nous centres de cultura han de ser capaços de generar xarxes de treball i d'intercanvi amb altres centres culturals, de l'illa o de fora, per facilitar l'intercanvi d'obres, de coneixement i per fomentar la generació de diàlegs que ens facin avançar com a societat. Els museus han de ser unes plataformes dinàmiques i properes, i s'han de veure com a espais propers, moderns i dialogants, capaços de trencar la visió clàssica dels museus com a centres de culte, únicament aptes per als entesos.

Els museus han d'esdevenir espais de recerca, espais educatius i espais d'oci, al voltant dels quals es puguin fer diferents activitats i puguin captar diferents públics i agents, que en puguin gaudir al llarg de l'any o en moments puntuals, segons els interessos i els inputs que rebin per part de la institució.

1.2 Què ha d'esdevenir el Museu Marítim de Mallorca?

Un museu marítim pot tenir un únic enfocament, però un museu marítim digne del segle XXI ha de recollir i ha d'acollir diferents visions. Les Illes Balears en general i Mallorca en particular no es poden comprendre sense la relació amb la mar, la mar Mediterrània o Mare Nostrum, tal com l'anomenaven els antics romans, que la varen entendre com un espai geogràfic clau per al seu desenvolupament.

Els paisatges són paisatges construïts per les societats que els habiten. D'ençà que la humanitat va començar a caminar, va començar a transformar els diferents entorns que anaven habitant, desnaturalitzant-los i humanitzant-los, és a dir, naturalitzant-los en funció de les seves necessitats, construint-los i transformant-los segons els interessos econòmics i socials intrínsecament lligats al seu esdevenir polític.

Les Illes Balears varen ser les darreres grans illes de la Mediterrània que varen ser ocupades per les persones; els darrers espais silvestres documentats a la nostra petita, però rica i diversa

regió de món. Per poder fer aquesta ocupació la mar fou un element clau. Va ser a través de la mar que la nostra illa va començar a caminar fins a arribar als nostres dies.

En el llibre que vaig publicar l'any 2015, *Son Real, arqueologia i paisatge*, parl del paisatge construït al llarg de 4000 anys a la finca pública de Son Real, un espai que no es pot entendre sense el coneixement dels diferents agents biològics que hi trobam i sense els diferents elements antròpics que han anat modelant el territori al llarg dels mil·lennis, des dels primers pobladors que varen construir el dolmen de Son Real i els diferents hipogeus. Tots ells acollidors de les primeres manifestacions funeràries, de tipus monumental de l'illa fins al centre d'interpretació actual, pel qual passen i interactuen conscientment o inconscientment els milers de visitants que acull l'espai. És un espai en canvi continu i transformació, el qual ha estat generat al llarg del temps a partir de les necessitats de les societats que hi han habitat.

El futur Museu Marítim de Mallorca ha de ser un espai que reculli aquest esdevenir, un espai on es mostri la riquesa de la mar que banya les nostres costes. Ha de poder donar visibilitat a aquest paisatge construït i ha de fer protagonista la biodiversitat que el forma, sense la qual no seria possible gaudir de l'illa que tenim. A la vegada, també ha de mostrar la interacció que s'ha establert entre aquesta mar i les societats que hi han dialogat al llarg dels segles. Ha de poder mostrar les arts i els oficis de la mar i com aquests han anat canviant i evolucionant o involucionant, depèn de l'òptica amb què ho mirem.

El futur Museu Marítim ha de mostrar quines tècniques de pesca, navegació i transport han anat incorporant-se amb el pas del temps i quines rutes s'han utilitzat per arribar a les diferents voreres mediterrànies, tant del nord com del sud, de l'est com de l'oest. Les Illes Balears i, en especial, Mallorca perquè és la més gran, han estat un punt de trobada entre diferents societats i cultures que hi han generat expressions diverses i han produït diferents intercanvis socials i culturals, que fan de la nostra illa un espai de diàleg únic. Aquesta diversitat ha possibilitat una cosmovisió de la Mediterrània com un espai de trobada i d'intercanvi, representat per:

- Arts i oficis relacionats amb la mar i els seus derivats: indústria nàutica, vestimenta, cartografia...
- Expressions culturals de diversa tipologia com la ceràmica, pintura, l'escultura, la música o el cinema.
- Relacions econòmiques.
- Relacions socials i esdevenirs polítics.

El futur Museu Marítim de Mallorca ha de recollir tots aquests inputs i ha de ser un element, un nucli receptor, on la riquesa natural i les necessitats socials i humanes han de cercar i trobar l'equilibri que els permeti conviure en el futur. El museu ha de ser un punt de trobada per cercar aquests diàlegs i equilibris, ha d'acollir el debat amb els diferents agents que intervenen en el territori, com ara els científics que estudien el medi marítim i terrestre de l'illa, entitats ecologistes, agents turístics i els diferents agents econòmics que cerquen treure rendiment a l'ecosistema que ens envolta: indústria pesquera, escoles de la mar, indústria de l'oci... En definitiva, la societat mallorquina.

En aquest marc de col·laboració amb els diferents agents, s'han de cercar formes de treball on el museu es pugui obrir a espais que no siguin els propis del contenidor que hagi d'acollir la col·lecció expositiva permanent. Per poder obrir el museu a altres espais del territori, se cercaran acords de col·laboració amb altres institucions que treballen amb el món de la mar o

amb entitats que contenen obra relacionada amb la mar, ja sigui obra plàstica o elements nàutics de diferents tipologies. Aquestes institucions tant poden ser públiques com privades. Es farà un mapatge institucional, però d'entrada podem dir que, en una primera roda de contactes, es parlarà amb les institucions següents:

- Associació d'amics del Museu Marítim de Mallorca.
- Escola de Mestres d'Aixa del Consell de Mallorca.
- Autoritat Portuària de Balears.
- Drassanes privades: d'Alcúdia, de Manacor, de Porto Cristo, de Portocolom i de Can Pastilla.
- Confraries de pescadors de Mallorca.
- Transmediterrània.
- Baleària.
- El museu del far de Portopí.
- El Museu de Mallorca.
- Museu Es Baluard. Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma.
- Museu Històric Militar de Sant Carles i altres dependències de l'exèrcit.
- Ajuntament de Sóller, entitat gestora del Museu de la Mar.
- Les diferents finques públiques del Govern de les Illes Balears, on trobam elements relacionats amb la mar, com poden ser l'arxipèlag de Cabrera o la finca de Son Real, amb tota l'arqueologia i la vida contemporània relacionada amb la mar.
- Mercat de Santa Catalina de Palma.
- *Boat Show* Palma
- ...

L'objectiu final del mapatge serà elaborar un marc de col·laboracions estable per enfortir el patrimoni conjunt.

1.3 Establiment de línies de col·laboració amb altres entitats de característiques similars

Tal com he exposat, un museu, sigui del caire que sigui, no pot néixer, créixer i desenvolupar-se tot sol, enmig d'un entorn que li sigui aliè, sinó que ho ha de fer en relació amb aquest. Si volem que el museu sigui obert i participatiu, l'hem de connectar amb els diferents agents que l'envolten, ja siguin locals com supralocals. Hem de partir de l'element local, però hem d'aspirar a inserir-lo en un món globalitzat, on cada vegada agafen més força i valor els fets

diferencials i singulars, que fan que un element particular sigui un pol d'atracció de públics de diferents procedències i destinacions llunyanes. Uns públics que arriben diàriament a Mallorca.

És imprescindible establir marcs de treball amb els agents que s'han esmentat anteriorment, que han d'omplir d'activitat el futur museu i han de propiciar l'intercanvi de col·leccions i programes generats a partir del museu o amb els agents sensibles a treballar-hi, i el museu ha de ser un aparador de les dinàmiques col·laboratives establertes. Aquest aparador ha de mostrar a la societat mallorquina i, per extensió, a la balear la importància del medi que ens envolta i del treball que sobre aquest fan els diferents agents. El museu ha de ser un centre d'exposició, però també ha de funcionar com una antena receptora de tot el que s'està fent per part dels diferents elements que treballen la mar, com a font de riquesa econòmica, social o inspiradora de la dimensió humana, i ha de ser capaç, a la vegada, de redistribuir aquest coneixement generat.

La col·laboració amb els diferents agents se cercarà al llarg del treball duit a terme durant els primers anys de vida del museu, en què s'ha d'establir una relació estreta de treball amb les entitats impulsores d'aquest, les quals han de ser propícies i facilitadores en l'establiment de ponts de connexió i diàleg amb els agents que no en formen part, així com amb entitats que facilitin la divulgació de la casa a l'exterior, siguin via Agència de Turisme Balear o altres entitats governamentals encarregades de la promoció exterior de les Illes.

En una primera fase de col·laboració, s'estudiarà quins museus del nostre territori treballen la mar i les seves diferents manifestacions. Aquesta col·laboració haurà de generar un teixit d'aliances per construir una xarxa sòlida, fluida i permeable que sigui capaç de generar propostes conjuntes. En aquestes xarxes, uns elements clau han de ser el futur museu de Formentera, el museu de Portopí i la recuperació del Museu de la Mar de Sóller, com un espai descentralitzat de la seu mare, a Palma.

A tall d'exemple de museu territorial, podem parlar del Museu de les Valls d'Àneu, que té una seu mare a Esterri d'Àneu i tot un conjunt de delegacions al territori, que tracten diferents aspectes de la vida pirinenca. Aquest podria ser un exemple motor per generar una seu del Museu Marítim a l'edifici de ses Voltes i diverses seus territorials a l'illa. D'aquesta manera es podrien recuperar espais com el museu esmentat, del Port de Sóller.

En una segona fase de treball, farem el salt a altres territoris de l'arc mediterrani occidental, on podem trobar el Museu Marítim de Barcelona o el Museu de la Pesca de Palamós, entitats consolidades, amb les quals podem compartir una llarga història, que es remunta a la prehistòria, passant pels fenicis i romans per acabar consolidant-se amb l'aparició de l'imperi marítim de la Corona catalanoaragonesa, que va propiciar l'expansió de les nostres societats i elements culturals cap a la Mediterrània oriental en el període baixmedieval i cap al nou món a partir de l'edat moderna.

En el marc de treball amb els museus catalans esmentats, es podrà explorar l'establiment de sinergies amb la Xarxa de Museus Marítims de Catalunya, de la qual el de Barcelona és el motor generador.

Dins aquesta dinàmica col·laborativa, se cercaran altres vies d'expansió de la xarxa de treball, com poden ser la resta de museus que formen part del llevant peninsular, com a espai de proximitat, que tracten diferents temàtiques relacionades amb la mar, com ara: el Museu Nacional d'Arqueologia Subaquàtica (Cartagena), el Museu Alborania (Màlaga), Museu de la Mar (Peníscola)... per encabir el museu en l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània (AMMM).

En aquest treball col·laboratiu, s'estudiarà la participació dins l'Associació de Museus i Centres de Patrimoni Cultural Marítim d'Espanya. Aquesta participació es podria fer visible a través de la generació d'unes jornades temàtiques, com a posada en escena de la presentació estatal.

Dins aquesta política d'inserció en xarxes de treball, s'exploraria la incorporació de la institució en el Congrés Internacional de Museus Marítims, a la Xarxa d'Història Marítima Mediterrània i al Consell Internacional de Museus (ICOM). Totes aquestes incorporacions es realitzaran en la mesura del possible en funció de la consolidació de les diferents fases de treball de la nostra institució.

D'aquesta manera obriríem el Museu Marítim i el que aquest acull a la resta de societat, tant balear, com estatal, amb l'aspiració de ser un referent internacional.

2. Interacció del museu amb l'entorn

Com ja he anat esmentant, un element clau del futur Museu Marítim de Mallorca és la funció social que aquest ha d'acomplir, establint llaços de treball amb els diferents agents marítims de què gaudeix la nostra illa. Per arrelar en el territori s'estudiaran i es maparan els diferents organismes i institucions que treballen la mar de forma directa o indirecta a l'illa. S'investigaran les seves necessitats per veure quines es poden cobrir des del museu i quines necessitats es poden anar treballant a curt, mitjà i llarg termini.

El projecte inicial ha de ser una llavor de posidònia, que ha d'anar arrelant al territori per generar riquesa i diversitat de propostes que ens han d'ajudar a créixer com a societat, de forma col·lectiva, respectant les diferències i necessitats dels individus que la formen.

Si en el punt anterior parlava de la integració del futur museu en diferents xarxes supralocals de museus marítims, ara faig referència a la integració de l'entitat en la Xarxa de Museus de Mallorca, tal com marca la Llei 4/2003, per contribuir a enriquir-la i enfortir-la.

3. Planificació a 5 anys

El Consell Internacional de Museus (Viena, 2007), defineix un museu com: «una institució sense ànim de lucre, permanent, al servei de la societat i del seu desenvolupament, oberta al públic, que adquireix, conserva, investiga, comunica i exposa el patrimoni material i immaterial de la humanitat i el seu entorn amb fins d'educació, estudi i esbarjo».

Segons aquesta definició i el que es recull en la Llei 4/2003, de 26 de març, de museus de les Illes Balears i en el Reglament 5/2012, de reconeixement i registre de museus i de col·leccions museogràfiques de Mallorca, el museu ha d'aspirar a ser una institució adreçada a la defensa i a la difusió del patrimoni marítim de Mallorca. Per dur a terme aquesta tasca, se cercaran aliances tant públiques com privades que facilitin aquests objectius, amb la finalitat darrera de contribuir a l'enriquiment cultural i social de la ciutadania de Mallorca i de les Illes Balears en general.

En funció de la llei i del reglament especificats, un museu ha d'acomplir, com també s'ha anat explicitant en els punts anteriors, els requisits següents:

- Un pla director del centre museístic.
- Béns mobles i/o col·leccions suficients i adequats a l'àmbit i als objectius del museu i al seu projecte museogràfic.

- Immoble adequat destinat a seu del museu amb caràcter permanent.
- Pressupost i personal suficient que en garanteixi el funcionament.
- Direcció, conservació i manteniment a càrrec de personal qualificat, la formació i els coneixements del qual s'ajustin als continguts del museu.
- Inventari dels fons.
- Exposició ordenada de les col·leccions.
- Fons accessibles per a la investigació, la consulta, l'ensenyament, la divulgació i el gaudi públic.
- Horari de visita pública.
- Mesures de seguretat adequades i suficients per als fons.
- Organització d'activitats per a la difusió i el coneixement dels fons.
- Estatuts o normes d'organització i govern.
- Un pla anual d'activitats.

D'acord amb aquestes premisses, s'establirà el pla de treball que es desenvolupa a partir dels punts següents.

4. Programació a curt i mitjà termini

El treball que s'ha de fer en un primer quinquenni ha de preveure el dia a dia i el treball de futur de la casa.

Per planificar el treball que s'ha de dur a terme en els pròxims cinc anys, s'ha d'obrir una primera línia de treball, que anomenem *d'excavació*, amb la idea de poder analitzar tant el treball fet pel Consorci del Museu Marítim de Mallorca (a partir d'ara, Consorci), com l'estat, les condicions i l'entorn on s'ha d'ubicar el museu, en aquest cas, a l'edifici de ses Voltes i el seu entorn. Per fer aquesta tasca de recerca i d'excavació sempre es tindran presents tant les institucions que formen el Consorci com el capital inicial per poder engegar el projecte: 350.000 €, aportats pel Consell Insular de Mallorca i el Govern de les Illes Balears.

L'edifici de ses Voltes està ubicat en un entorn immillorable, a peu de la Seu, les murades de la ciutat i el Parc de la Mar, amb un espai de vianants ric per al gaudi de la ciutadania i els visitants. Aquest espai té una història llarga i complexa en relació amb la ciutat. Ha passat per diferents etapes en què ha tingut diferents usos. El primer fou el d'aquarterament, construït a final del segle XVIII, i el darrer fou d'espai de creació artística, quan va acollir el CAC ses Voltes, quan ja era propietat municipal.

El conjunt de ses Voltes compta amb:

- Un buc polièdric i multiforme, format per nou espais sensibles a acollir diferents usos, tals com: espai de recepció, espais expositius, espais de treball, de recerca i restauració, espais

per establir un laboratori educatiu i de transformació, una biblioteca, una botiga i cafè restaurant.

Aquest formarà el cos central del projecte i s'haurà de dotar per poder dur endavant una proposta museística que compleixi amb el que s'ha explicat en el punt anterior, on la proposta museística tregui en compte la sostenibilitat i la responsabilitat social, la creació i difusió del coneixement generat, la participació ciutadana, la innovació en l'educació i la comunicació i l'accessibilitat per caminar cap a l'excel·lència. Totes aquestes potes han de formar part d'un ésser viu, com ha de ser el futur Museu Marítim de Mallorca.

- Un espai obert, que a manera d'àgora, pot servir per propiciar la trobada de diferents manifestacions culturals, que enriqueixin l'oferta d'oci de la ciutat i de l'illa en general.
- Un darrer espai és el llac del Parc de la Mar, que ha de ser una extensió expositiva del museu, aquest cop a cel obert.

La filosofia del projecte preveu l'expansió del museu més enllà de ses Voltes. En aquest primer treball de contextualització, s'exploraran els possibles espais, ja esmentats amb anterioritat per poder establir exposicions temporals o específiques en relació amb el museu.

4.1 El conjunt de ses Voltes, el vaixell insígnia

Una primera passa que s'ha de fer, un cop avaluades les condicions físiques del buc i els espais adjacents, és saber de quins béns culturals i col·leccions disposa el Consorci: quadres, objectes nàutics, objectes arqueològics, vaixells, barques i altres elements expositius sensibles a ser exposats de forma permanent i quins poden visualitzar-se de forma temporal. També es valorarà la possibilitat d'incorporar elements gestionats per l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Mallorca, l'Autoritat Portuària i altres entitats.

Un cop sabut quin és aquest fons es treballarà en una primera exposició, temporal, presentativa i embrionària, on es mostrarà qui forma el museu, què ha de ser i quina missió, visió i valors té. Aquesta ha de poder mostrar un petit tast del patrimoni nàutic i marítim de què disposa el Consorci, si pot ser que contengui la filosofia exposada en el punt 1. **Què és i què acull la Mare Nostrum? Any 1**, amb l'objectiu de començar a comprendre la seva biodiversitat orgànica, és a dir, quins elements naturals i antròpics la formen.

Simultàniament al disseny de la primera exposició, s'haurà de generar un equip multidisciplinari, que treballi de forma horitzontal a la recerca del bé comú, tant del museu en particular, com de l'illa en general. Aquest s'anirà gestant i formant en la mesura que les partides pressupostàries ho permetin i anirà cobrint les diferents àrees amb què ha de comptar un museu i, en el nostre cas, un museu de referència:

- Àrea de direcció, gestió i finances.
- Àrea de recerca i restauració.
- Àrea educativa i mediació amb els diferents públics.
- Àrea de comunicació.
- Àrea de biblioteca.

- Àrea de recepció i botiga.
- Àrea de cafè restaurant.

4.1.1 Àrea de direcció, gestió i finances

Aquesta àrea ha de ser l'encarregada de desenvolupar el pla director del museu. Ha de marcar les directrius per les quals s'ha de regir, tenint en compte les seves necessitats i les de la societat que l'acull, tot seguint les directrius marcades per la Llei 4/2003, de 26 de març, de museus de les Illes Balears i pel Reglament 5/2012, de reconeixement i registre de museus i de col·leccions museogràfiques de Mallorca.

L'objectiu d'aquesta àrea ha de ser ajustar-se a les necessitats pressupostàries i de gestió dels projectes propis i compartits. Els projectes han de garantir la seva sostenibilitat, segons es marca en els objectius dels estatuts del Consorci. Les necessitats del museu, de personal, expositives, de recerca... s'aniran definint i avaluant any rere any. Aquestes necessitats i objectius es presentaran als òrgans rectors del Consorci perquè els aprovi.

En aquesta recerca financera se cercaran tant vies públiques com privades, així com el possible finançament a través de l'ecotaxa o de programes europeus.

En un primer, anomenat *any excavatori*, hauréu d'excavar, explorar i investigar els diferents béns patrimonials del Consorci i d'altres entitats que siguin sensibles a formar part de la col·lecció museogràfica i expositiva. A partir d'aquí, es farà el pla de museïtzació i es dissenyarà l'organigrama de treball amb què ha de comptar el Museu Marítim de Mallorca, un museu de referència a la Mediterrània occidental. En aquest organigrama, es tindrà en compte un discurs integrador que reculli els aspectes explicitats en el punt 1: la biodiversitat, l'arqueologia, la història, la contemporaneïtat, la tecnologia nàutica i les diferents expressions culturals produïdes al llarg del temps, amb l'objectiu global de donar una visió conjunta del que significa la mar.

Continuant amb la tasca excavatòria serà clau avaluar l'existència o la disponibilitat de recursos educatius, comunicatius o de recerca, d'investigació i de restauració dels quals disposen el Consell de Mallorca i el Govern de les Illes Balears. En funció d'aquest treball arqueològic, es definiran unes accions o unes altres i els tempos d'execució.

En aquesta primera fase, s'haurà d'estudiar l'establiment d'aliances amb altres municipis i institucions que puguin incorporar espais o elements al Museu Marítim de Mallorca, perquè aquest sigui un cap de pop amb diferents potes interconnectades, que aportin un plus indispensable i necessari per fer del museu no un únic espai de Palma, sinó un ésser viu que s'integri i interactiu amb tot el territori de Mallorca.

Per a aquestes aliances, les quals hauran de generar seus descentralitzades del museu mare, se cercaran les millors vies administratives que permetin signar convenis i establir acords estratègics amb els diferents agents, segons les seves característiques i la imbricació que hagin d'establir amb la casa museu de tots. Aquest primer diàleg institucional ha d'aspirar a ser obert i franc, de manera que els agents implicats puguin expressar les seves necessitats i voluntats, les quals hauran d'engrandir, en la mesura del possible i en els tempos necessaris, el Museu Marítim de Mallorca, un museu col·lectiu. Com si fos una excavació, hem d'avaluar el context del museu per entendre l'entorn i poder construir un discurs global, fruit d'un treball comú descentralitzat en els diferents ens locals.

Aquesta primera exploració també haurà de preveure la col·laboració amb entitats públiques, privades i del tercer sector. Pel que fa a les administracions públiques, s'establiran dinàmiques de treball amb els diferents ajuntaments de la costa de Mallorca, entre els quals cal destacar Palma, Sóller i els municipis que encara conserven drassanes en actiu, com Alcúdia, Manacor, Porto Cristo, Portocolom i Can Pastilla. Si parlem del sector privat, s'establiran rodes de

contacte amb Transmediterrània i Baleària, així com amb empreses que treballin en el sector turístic, sobretot les relacionades amb els creuers. Aquests turistes arriben per mar i el Museu Marítim pot ser un primer punt de contacte amb Palma i la resta de l'illa. Pel que fa al tercer sector, es treballarà amb l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Mallorca, l'Associació d'Empreses Nàutiques de les Illes Balears (AENIB), l'Associació de Clubs Nàutics de Balears (ACNB), l'Associació de Navegants d'Esbarjo (ANAVRE), l'Associació de Navegants del Mediterrani (ADN), l'Associació de Vela Llatina de Mallorca i la delegació balear de la Reial Lliga Naval Espanyola, les diferents confraries de pescadors de l'illa i les associacions de veïns més pròximes al museu.

La possible col·laboració amb les diferents entitats, tant si és de forma puntual com si s'han d'incorporar d'alguna manera en el Consorci, estarà supeditada al que marquen els estatuts i a l'aprovació de la Junta General.

Simultàniament a aquesta fase d'exploració i de disseny expositiu, s'hauran d'anar traçant les línies de treball que possibilitaran el desenvolupament del museu en els quatre anys següents, els quals hauran de preveure el trasllat del projecte a una seu estable, la qual, possiblement i segons fonts consultades, pot ser en alguna de les instal·lacions o espais que actualment gestiona l'Autoritat Portuària de Balears al port de Palma.

Al llarg d'aquest primer any, també se cercaran les fórmules necessàries per generar beques per a formació en les diferents àrees: recerca, restauració, educació i comunicació. D'aquesta manera, se cercarà crear una plantilla consolidada en acabar aquest pla quinquennal. Aquesta plantilla haurà d'estar preparada per poder fer el salt a la seu estable del Museu Marítim de Mallorca i ha de ser un equip multidisciplinari generador de plans anuals de treball en el marc del pla director, tal com marca la Llei de museus de les Illes Balears. Aquest equip haurà de ser capaç de treballar coordinadament i horitzontalment per obtenir un treball òptim i dinàmic que dugui a bon port, junt amb la direcció de l'entitat, els objectius que la direcció marqui i que compleixin amb els objectius generals assenyalats en els estatuts del Consorci:

- Gestionar el Museu Marítim de Mallorca.
- Investigar, conservar, recuperar i difondre el patrimoni marítim i portuari de Mallorca, així com el llegat històric que suposen totes les activitats relacionades amb la mar i els ports, i estimular i fomentar els treballs que versin sobre aquests temes.
- Col·laborar en totes les iniciatives públiques i privades que s'orientin en el mateix sentit, sense perjudici de poder establir contactes i signar programes de col·laboració amb entitats i organismes d'altres àmbits, amb l'objectiu de fer exposicions de tot tipus relacionades amb les finalitats museístiques. En les exposicions flotants, el Consorci ha de fer les funcions de consignació dels vaixells que arribin.
- Impulsar la coordinació de les inversions que projectin les diferents administracions públiques per dur a terme les obres, els serveis i les instal·lacions que puguin incidir en la conservació del patrimoni marítim de Mallorca i en la qualitat de vida i de futur de les persones que es dediquen a la mar.
- Promoure iniciatives i projectes culturals orientats a conservar i millorar el patrimoni marítim de Mallorca.

- Facilitar la participació i la cooperació administrativa en benefici d'una major eficàcia i eficiència de recursos per assolir els objectius propis de conservació i consolidació dels valors del patrimoni marítim col·lectiu.
- Promoure la implicació de la iniciativa particular per conservar i millorar el patrimoni marítim i els seus valors patrimonials, en especial amb l'impuls d'acords de custòdia dels elements patrimonials i dels edificis que li són afectes.
- Promoure la captació de fons públics i privats, i assumir la coordinació i gestió de tot tipus d'ajuts i de subvencions que es puguin obtenir per complir millor els objectius que es deriven d'aquests estatuts.
- Impulsar iniciatives per promoure la innovació i la recerca que tenguin una incidència positiva en els valors que fonamenta la cultura marítima.
- Fomentar i promoure exposicions, estudis i investigacions que contribueixin a conèixer la història i la situació actual dels diferents sectors marítics, portuaris i de senyalització marítima.
- Difondre i promoure la cultura marítima per mitjà d'exposicions, d'investigacions i de programes diversos.

Aquesta àrea també haurà d'avaluar la situació d'ús d'espais com la plaça de ses Voltes, el llac del Parc de la Mar i altres espais adjacents per desenvolupar-hi activitats relacionades amb el museu.

També haurà de dissenyar i fixar un programa d'activitats anuals, conjuntament amb la resta d'àrees implicades del museu, seguint les directrius marcades en la Llei 4/2003 de 26 de març, de museus de les Illes Balears.

Així mateix, serà tasca d'aquesta àrea establir les tarifes i els horaris d'obertura del museu (incloent un dia a la setmana de lliure accés), els diferents plans de seguretat de l'edifici i els béns patrimonials gestionats, així com els protocols d'avaluació consegüents, tal com s'especifica en la Llei 4/2003, de 26 de març,

En definitiva, serà la responsable del bon funcionament del museu, el qual haurà de tendir cap a l'excel·lència i la sostenibilitat, amb els objectius clars i definits d'impulsar la investigació i divulgació dels béns patrimonials que gestiona i la relació d'aquests amb l'entorn.

Serà obligació d'aquesta àrea formar un equip amb personal administratiu per optimitzar el volum de feina que generi i coordini.

També serà competència d'aquesta àrea coordinar-se i treballar amb la resta d'àrees del museu, alhora que haurà de generar llibres de comptabilitat per dur a terme una despesa econòmica sostinguda i controlada, avaluable en tot moment per la Junta General i la Junta Rectora del Consorci.

4.1.2 Àrea de recerca i restauració

El que es pretén generar des d'aquesta àrea és un espai de treball especialitzat, però que a diferència dels tradicionals espais tancats de recerca, es vol generar una zona de treball obert al públic. A tall de cuina oberta, on els usuaris podran veure que s'està cuinant als laboratoris. Un

exemple enriquidor i referent en aquest aspecte és el Museu Marítim de Barcelona, el qual compta amb un espai de circulació restringida al personal especialitzat, però que no ofereix cap barrera visual al visitant.

En aquest primer any d'excavació museogràfica, s'habilitaran diferents espais, cedits a diferents agents, que hauran de dur a terme un treball individual, però a la vegada conjunt, per bastir el discurs museístic del centre.

Un cop hagi sorgit el material necessari per dur a terme el discurs expositiu, només quedarà una sala, on es duran a terme tasques de laboratori al llarg de tot l'any.

Per a aquest primer treball, s'establiran dinàmiques cooperatives amb diferents institucions relacionades amb el món marí. Fins que el museu no compti amb un equip propi o amb una àrea estable, diverses institucions seran els pilars per desenvolupar la recerca del museu, entre les quals hi haurà les entitats que s'esmenten a continuació:

- Escola de Mestres d'Aixa del Consell de Mallorca.
- IMEDEA, entitat formada per la UIB i el CSIC.
- IBEAM, Institut Balear d'Estudis en Arqueologia Marítima.

El museu, tot i que té entitat pròpia, mirarà de treballar en xarxa per generar un equip d'institucions i de persones que pugui omplir-lo de coneixement.

L'espai estable per a la recerca serà rotatori entre les entitats esmentades, en col·laboració amb els responsables de l'àrea, un cop aquesta sigui estable. L'objectiu d'aquesta rotació serà la de generar un museu viu i dinàmic, on l'usuari tenguí una experiència diferent cada cop que el visiti. La rotació institucional s'establirà en funció de la planificació duita a terme per la direcció del museu i els agents esmentats.

Aquesta àrea de recerca i restauració no estarà limitada a un espai tancat, sinó que en funció de les necessitats de cada projecte desenvolupat podrà ocupar altres espais gestionats pel museu com poden ser el Parc de la Mar o l'àgora de ses Voltes.

Com ja s'ha esmentat en el punt anterior, haurà d'aspirar a generar un programa de beques amb l'objectiu final de donar una formació continuada i poder generar, com a mínim, una plaça estable per a l'equip propi de la institució.

Les beques seran generades en col·laboració amb les entitats esmentades i amb les entitats que formen el Consorci o amb altres sensibles a col·laborar de la institució, ja siguin de caire públic, privat o del tercer sector.

L'àrea de recerca i restauració ha d'acomplir dues funcions: la purament científica i la de salvaguarda del patrimoni marítim. Un cop catalogats i inventariats els béns patrimonials, s'han de poder exhibir i han de donar lloc a diferents exposicions permanents i temporals.

Aquest treball serà supeditat a l'àrea de direcció, la qual haurà de retre comptes al Consorci.

4.1.3 Àrea educativa i de mediació de públics

Aquesta ha de ser una de les àrees més creatives del museu, ja que s'ha d'encarregar de mitjançar entre el museu, la ciutat i la resta de l'illa, per donar a conèixer i difondre el patrimoni marítim de la casa.

Haurà de dissenyar diverses estratègies per assolir aquest gran objectiu:

- Treballar amb els centres educatius de Mallorca, perquè vegin el museu com una eina complementària de gran valor per als continguts que es donen a les aules, sensibles a ser treballats al museu, tals com la biodiversitat, la història o la indústria relacionada amb el món marí.
- Treballar amb el públic familiar i atreure'l al museu, per gaudir d'una oferta d'oci educatiu atractiu durant els caps de setmana.
- Treballar problemàtiques que afecten les aigües de Mallorca i les illes en general, tals com les migracions, la contaminació i el canvi climàtic, el turisme o la sobreexplotació marina i terrestre dels recursos, a banda d'altres temàtiques que sorgeixen en el caminar.

Tot aquest treball es generarà en relació amb les exposicions permanents (dinàmiques i canviants en el temps) i temporals, les quals hauran de generar uns continguts educatius relacionats i innovadors, generats de forma trimestral.

L'àrea educativa també serà clau en diversos processos de recerca, no només en els purament educatius, sinó que haurà de generar un arxiu relacionat amb la memòria oral, de les persones que treballen o han treballat en relació amb el món marí, i crear d'aquesta manera un arxiu de patrimoni immaterial.

També serà un element clau en el disseny i en la confecció de les exposicions i dels materials educatius associats, on es comptarà amb les noves tecnologies, però també es generaran materials que facilitin l'accessibilitat, tant a persones invidents o a persones que, per edat o altres aspectes, tenen més dificultat en la comprensió de les coses, com materials del tipus «toca-toca», que faciliten l'accés als béns patrimonials o als diferents processos de treball i n'afavoreixen la interacció.

Aquesta àrea també s'haurà d'encarregar, junt amb la direcció, de cercar públic nou, que de forma directa mai o poques vegades s'acostarien a un museu marítim. Per captar aquests usuaris transitoris, però necessaris, se cercaran propostes atractives i multidisciplinàries, com poden ser festivals de música relacionats amb la mar, cicles de cinema, col·laboracions amb el *Boat Show* de Palma i altres que es puguin considerar idonis.

Aquest darrer treball farà del museu un centre cultural dinàmic, que ultrapassi la definició clàssica de museu com a espai expositiu, per ésser un espai orgànic en canvi i transformació constants, sense perdre la seva pròpia essència.

Igual que en altres departaments, es generaran beques formatives per enriquir aquest departament i tenir un retorn social.

Aquesta àrea, igual que la resta, serà supervisada per la direcció del centre. Es posarà en marxa al llarg del segon any de funcionament de l'entitat.

Per garantir un èxit inicial en la implementació, oferirem un projecte educatiu al programa «Viu la cultura», de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern de les Illes Balears i a «Palma Educa» de l'Ajuntament de Palma.

4.1.4 Àrea de comunicació

Aquesta àrea ha de ser clau per connectar la feina feta des de les altres àrees amb la ciutadania. Avui dia un projecte ha de comptar amb un bon pla de comunicació, que estableixi ponts de diàleg entre el centre cultural i la societat. Aquests ponts s'establiran fent servir els mitjans de comunicació de massa: premsa escrita, radiofònica, televisiva i mitjans especialitzats, i mitjançant les xarxes socials com Facebook, Twitter, Instagram o YouTube, per a cada una de les quals tindrem una estratègia diferenciada, ja que compten amb públics diferenciats en funció d'edats i interessos.

Se cercarà un perfil que potenciï aquesta feina, no només amb la generació d'imatges i de vídeos propis, sinó amb continguts interessants per a la casa, que serveixin de punt de trobada d'informació per a les persones que cerquin continguts relacionats amb la mar. Les xarxes socials del museu han de ser un motor de generació de continguts propis i un primer punt de partida per obtenir informació relacionada amb altres entitats i col·lectius propers i ha d'aspirar a ser un marc de referència en la cerca d'informació, la qual pot ultrapassar els continguts propis del museu i pot tenir relació amb temes paral·lels, tractats a les exposicions temporals.

La comunicació ha de ser oberta i dinàmica, on no només es mostrin els resultats finals del treball fet, sinó que també es mostrin els processos desenvolupats al museu, i cal aspirar a ser un canal de comunicació àgil, diari, en contacte constant amb el públic, el qual ha de trobar contingut renovat cada vegada que consulti les xarxes socials. S'hi ha de poder veure des de com es tanquen acords institucionals a com es confecciona i es construeix una exposició temporal, passant pels diferents treballs de recerca i restauració, el disseny i desenvolupament de les diferents propostes educatives, les novetats editorials de la botiga o l'arribada de novetats a la biblioteca o la incorporació de béns patrimonials per enriquir els fons del museu.

Un llarg etcètera d'accions que han de satisfer les necessitats del públic per fidelitzar-los i que sentin el museu com un espai atractiu, viu, propi i estimat.

En aquest treball de comunicació serà imprescindible la presència d'un web atractiu, que serà la primera porta d'entrada al museu, abans d'arribar de forma presencial a ses Voltes.

Una via a tenir en compte serà la de generar un canal de comunicació propi, tipus ràdio digital, o encabir una secció per parlar de la mar, amb el museu com a protagonista, en la programació d'IB3, dins programes com ara *Gent de la mar* (TV) o *Balears fa ciència* (ràdio).

Tot aquest treball comunicatiu, com també el desenvolupat des dels altres departaments, serà planificat amb la direcció de centre, sense perjudici de les directrius marcades pel Consorci.

4.1.5 Àrea de biblioteca

Vinculada a la recerca i divulgació, el museu ha de tenir una bona biblioteca de consulta. Estarà formada per publicacions relacionades amb el món marí, editades pel Consell de Mallorca, la UIB, el Govern i altres entitats, amb les quals s'establiran convenis de donació de publicacions. A la vegada serà un espai obert, on el departament d'educació podrà generar-hi propostes vinculades, com contacontes o altres activitats educatives o de generació de públic nou, com lectures dramatitzades o la participació al Festival de Poesia de la Mediterrània.

No hem d'oblidar el món digital, per tant, aquesta biblioteca es vincularà a portals de consulta en línia, on es podrà accedir a altres biblioteques que tinguin una col·lecció més àmplia que la pròpia, que en el punt de partida serà una biblioteca en procés de gestació.

En aquesta primera fase d'excavació, demanarem la incorporació a la Xarxa de Biblioteques del Consell de Mallorca.

Un altre treball que haurà d'assumir aquesta àrea serà l'elaboració de publicacions, monografies i catàlegs de les exposicions generades, sigui en format paper o digital.

Com ja s'ha especificat anteriorment, aquesta àrea, igual que la resta, planificarà les seves accions en concordança amb la gerència.

4.1.6 Àrea de recepció i botiga

Tot museu ha de gaudir d'una bona àrea de recepció, on s'especifiqui amb claredat les característiques del museu, els horaris d'obertura i de tancament, les festivitats assenyalades... Un espai on el visitant se senti còmode i convidat a gaudir d'una gran experiència cultural.

L'àrea de recepció serà clau a l'hora de poder elaborar un bon estudi de públic, ja que en dependrà el llibre de registre, que serà un element clau a l'hora de fer un bon estudi de mercat, el qual posicionarà la casa en relació amb altres espais culturals de l'illa i altres pols d'atracció d'aquesta.

Complementària a aquesta àrea de recepció, trobarem una àrea de comiat, on situarem la botiga del museu. Tota gran institució gaudeix d'una bona botiga on trobar productes específics, vinculats a l'art, l'arqueologia, la ciència, la natura... en funció de la seva temàtica específica.

La futura botiga ha de garantir uns estàndards de qualitat i sostenibilitat, que l'allunyin dels típics *souvenirs* que es repeteixen als espais que visiten els turistes. Haurà de tenir productes diferenciadors, si pot ser elaborats per productors locals. En la mesura del possible, han de ser de temàtica marina, la qual abraça, com ja s'ha anat especificant, un ventall de ramificacions.

La nostra botiga haurà de ser un punt de referència dins l'illa i una cirereta que complementi l'experiència de la visita al museu i que proporcioni un record inoblidable.

També hem de tenir en compte que la botiga ha de ser una font d'ingressos complementària als que s'obtenen mitjançant la visita al centre o amb les activitats paral·leles generades al voltant del museu.

4.1.7 Àrea de cafè restaurant

Complementaria l'àgora. Aquest cafè restaurant ha de funcionar com un espai de creació i d'experimentació, per la qual cosa s'estudiarà la possibilitat d'establir un conveni amb alguna de les escoles d'hoteleria que hi ha a Mallorca, com pot ser l'Escola d'Hoteleria de les Illes Balears. En aquest espai, sempre s'haurà d'apostar en la mesura del possible per producte local i de temporada i s'hi ha d'oferir un ventall de cuina marinera en diferents formats, siguin tapes o àpats pròpiament dits, que s'adaptin als diferents horaris i esdeveniments programats. Aquests esdeveniments sempre es comunicaran amb antelació a l'entitat que gestioni aquest espai perquè s'hi pugui adaptar.

4.2 Ramificació territorial

Com ja he anat explicitant al llarg d'aquest pla director, s'examinaran les vies de treball amb altres espais de l'illa, per estendre i visibilitzar el patrimoni del museu. En aquest primer any d'excavació, es realitzarà un mapatge de l'illa, per anar implementant accions conjuntes que enriqueixin el museu de forma descentralitzada, però amb un nucli central a ses Voltes.

5. Resum

En aquest primer any de treball, d'excavació arqueològica haurem d'explorar les línies exposades al llarg del present document i haurem de veure quines es poden anar implementant i com, al llarg dels quatre anys següents.

Per començar a tenir un espai expositiu obert a la ciutat, s'organitzarà la petita exposició que ja s'ha esmentat en el punt 4, amb el títol: **«Què és i què acull la Mare Nostrum? Any 1»**.

Mentre es munta aquesta primera exposició, diguem-ne efímera, s'aniran treballant la resta d'aspectes i s'aniran mostrant de forma oberta al públic. Un element clau seran les sales de restauració, perquè els usuaris del centre vegin que aquest està en procés de construcció.

En finalitzar el primer any i un cop estudiades les diferents línies de treball i una vegada estudiat el cos patrimonial del futur museu, es presentarà un pla anual de treball, en consonància i seguint les indicacions explicitades en la Llei 4/2003, de 26 de març, de museus de les Illes Balears i en el Reglament 5/2012, de reconeixement i registre de museus i de col·leccions museogràfiques de Mallorca.

El segon any s'inaugurarà amb una primera gran exposició. A tall d'exemple podria seguir el guió següent:

«Què és i que acull la Mare Nostrum? Any 2»

1. La mar Mediterrània i la seva biodiversitat
 - a. Elements marins, com pot ser la posidònia i tot l'ecosistema associat.

- b. Elements terrestres, com ara plantes adaptades a les zones de costa o la mateixa geomorfologia de l'illa.
2. La mar Mediterrània, un espai antropitzat.
- a. De l'arribada de les primeres poblacions humanes a l'illa fins avui.
 - b. La Mediterrània i els reptes de futur.

Per al disseny expositiu tant de la primera exposició com de la segona, a banda de comptar amb el treball propi del museu, es mirarà d'establir una línia de col·laboració amb l'Escola d'Art i Superior de Disseny de les Illes Balears i amb el CEF, escola d'imatge i so.

Aquestes accions contribuiran a seguir engrandint la xarxa col·laborativa, institucional i social de la casa amb la societat mallorquina.

